

Adile NAŞİT

TÜRKÇE

1. ÜNİTE

SÖZCÜKTE ANLAM

5.
Sınıf

KAZANIMLAR

- T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.
- T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.
- T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.
- T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.
- T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek Anlam

Mecaz Anlam

Terim Anlam

Genel ve
Özel Anlamlılık

Çok Anlamlılık

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anlamlı Sözcükler

Zıt Anlamlı Sözcükler

Eş Sesli Sözcükler

GERÇEK ANLAM

Bir sözcüğün aklımıza ilk gelen ve herkesçe bilinen anlamına denir.

MECAZ ANLAM

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşıp kazandığı yeni anlama denir.

TERİM ANLAM

Bilim, sanat, spor ya da çeşitli meslek dallarıyla ilgili özel kavramları karşılayan sözcüklere denir.

ÇOK ANLAMLILIK

Sözcüklerin zaman içerisinde kazandıkları değişik anlamlara denir.

EŞ ANLAMLI (ANLAMDAŞ) SÖZCÜKLER

Yazılışları farklı ancak anlamları aynı olan kelimelerdir.

ZİT (KARŞIT) ANLAMLI SÖZCÜKLER

Anlamca birbirinin karşıtı olan kelimelere denir.

EŞ SESLİ (SESTEŞ) SÖZCÜKLER

Yazılış ve söylenişleri aynı fakat aralarında anlam ilişkisi olmayan sözcüklere denir.

PEKİŞTİRİLMİŞ SÖZCÜKLER

Sözcüklerin çeşitli yöntemlerle anlam derecelerinin artırılmasına denir.

SOMUT ANLAMLI SÖZCÜKLER

Duyu organlarımız yardımıyla algılayabildiğimiz sözcüklere denir.

GENEL - ÖZEL ANLAMLI SÖZCÜKLER

Sözcüğün bir türün tamamı için kullanılmasına genel anlam, o türün sadece bir ya da birkaç örneğine işaret edecek şekilde kullanılmasına da özel anlam denir.

SOYUT ANLAMLI SÖZCÜK

Duyu organlarımızla algılayamadığımız ancak akıl ve his yoluyla algılayabildiğimiz sözcüklerdir.

YANSIMA SÖZCÜKLER

Doğadaki seslerin taklit edilmesi yoluyla oluşturulan sözcüklere denir.

DEYİM

Bir olayı, bir durumu, bir kavramı daha etkileyici anlatmak için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamdan uzaklaşıp kendine özgü anlam kazanan kelime gruplarıdır.

ATASÖZÜ

Uzun gözlem ve deneyimler sonucu oluşmuş, bilgi ve öğüt veren, söyleyeni belli olmayan kalıplaşmış sözlerdir.

İKİLEME

Anlamı güçlendirmek amacıyla aynı kelimenin, eş anlamlı kelimelerin, yakın anlamlı kelimelerin veya zıt anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşan sözcük grubudur.

ÖZDEYİŞ (VEGİZE)

Bir düşünceyi kısa ve özlü bir şekilde anlatan, bir veya birkaç cümleden oluşan, söyleyeni belli sözlerdir.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki cümlelerde kırmızı yazılmış sözcüklerin gerçek anlamlı mı mecaz anlamlı mı olduklarını uygun yerlere koyacağımız **X** işareti ile belirtin.

Cümleler	GERÇEK ANLAMLI	MECAZ ANLAMLI
Çok sinirlenen Ali, hepimize ateş püskürdü.		
Mangalın ateşi neredeyse elimi yakacaktı.		
Her gece yatmadan önce dişlerimi fırçalarım.		
Bu yaramaz çocuğa kimse diş geçiremiyordu.		
Bu sözlerin seni kıracağını düşünemedim.		
Annemin yeni aldığı vazoyu yanlışlıkla kırdım .		
İlk defa altı parmağı olan birini gördüm.		
Bu olayda mutlaka onun da parmağı vardır.		

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını bularak bu sözcükleri farklı anlamlarıyla cümlede kullanınız.

GEÇMEK

AÇMAK

DUYMAK

DOKUNMAK

ATMAK

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki atasözlerini ve atasözlerinin anlamlarını uygun bir şekilde eşleştiriniz.

1. Ayağını yorganına göre uzat.

2. Sürüden ayrılanı kurt kapar.

3. Ağaç yaş iken eğilir.

4. Dost acı söyler.

5. Vatan öküzle yem yok.

6. Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz.

7. Arı bal yapacak çiçeği bilir.

8. Zora dağlar dayanmaz.

a) Zor kullanan kişilere çok güçlüler bile boyun eğer.

b) Çalışmayanın gelir beklemeye hakkı yoktur.

c) Birlikte girilen işten ayrılanlar zarara uğrarlar.

d) Her durumu doğuran bir etken vardır.

e) İnsanlar küçük yaşta kolay eğitilir.

f) Yakınlarımız eksiklerimizi çekinmeden söyler.

g) Maddi yönden hesaplı olmak.

h) İşini bilen kimse nereye başvuracağını bilir.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki deyimleri ve deyimlerin anlamlarını uygun bir şekilde eşleştiriniz.

1. Eli ayağı dolaşmak

2. İçine kapanmak

3. Eli dili bağlanmak

4. Tat almak

5. İçini yakmak

6. Başını dinlemek

7. Başına sarmak

8. Başını döndürmek

9. Başının derdine düşmek

10. Gözler önüne sermek

11. Gölgede kalmak

12. Kulak vermek

a) Bir şeyden hoşlanmak, zevk almak

b) Kafasını dinlemek

c) Başka bir şeyle ilgilenmeyecek kadar sıkıntılı durumda olmak

d) Şaşırmak, telaşlanmak

e) Açıklamak, sergilemek, göstermek

f) Kendine hayran bırakmak

g) Değer vermek, önemsemek

h) Duygularını kimseye açmamak

i) Ön plana çıkamamak

j) Birine musallat etmek

k) Herhangi bir sebeple konuşamaz olmak

l) Çok üzülme

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı çizili sözcük gerçek anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) Üzerinde ince bir gömlek vardı.
- B) Çocuk ağır çantayı kaldırmadı.
- C) Evin camlarını kırmışlar.
- D) Sınavdan beş almazsam yandım.

2. “Sıcak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Adana’da sıcaklar erken başladı.
- B) Babamla bir kâse sıcak çorba içtik.
- C) Ali sıcak davranışlarıyla herkesi etkiledi.
- D) Sıcak bir çaya hayır diyemem.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı çizili sözcük terim anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
- B) Doktor hastanın nabzını kontrol etti.
- C) Annem evin her yerini temizlemiş.
- D) Bunca yıl boş yere çalışmışım.

4. “Bakmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “beslemek, geçindirmek” anlamında kullanılmıştır?

- A) Yaşlı adam üç çocuklu bir aileye bakıyor.
- B) Evimizin penceresi caddeye bakıyor.
- C) Polis gençlerin kimliğine bakıyor.
- D) Çocuk büyük bir ilgiyle derslerine bakıyor.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “birey” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır?

- A) Fakir ama gururlu bir gençti.
- B) Gezi rehberimiz oldukça bilgiliydi.
- C) Toplumların en büyük sorunu bilgisizliktir.
- D) Her fert özgürce yaşama hakkına sahiptir.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı kelimeler bir arada kullanılmamıştır?

- A) Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
- B) Elbiseyi almak ve almamak arasında kararsız kaldım.
- C) Gece gündüz demeden ders çalışıyordu.
- D) Yıllardır kâr eden bakkal bu yıl zarar etti.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “düş” sözcüğü farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Top oynarken düşüp ayağını kırdı.
- B) Gördüğü düşün etkisinden kurtulamadı.
- C) Misketlerim elimden düşüp kayboldu.
- D) Balkondaki çamaşırlar aşağıya düştü.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirilmiş sözcük kullanılmamıştır?

- A) Üzerinde mavimtırak bir ceket vardı.
- B) Çocuklar bembeyaz elbiseler giymişler.
- C) Dümdüz yolda ilerliyorduk.
- D) Şöyle yemyeşil çimenlerin üzerine uzansam.

1.
Ünite

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı çizili sözcük somut anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Hava serinleyince çalışmaya başlarız.
- B) Sınav kaygısı başarıyı olumsuz etkiler.
- C) Bu romanda kardeş sevgisi anlatılıyor.
- D) Öfkeyle kalkan zararlar oturur.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı çizili sözcük soyut anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Ekşi eriği çoğu çocuk sever.
- B) Kamyonun motorundan sesler geliyor.
- C) Babam bana çalışma masası aldı.
- D) Ayşe'nin hareketlerine sinir oluyorum.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ev" sözcüğü genel anlamda kullanılmıştır?

- A) Beğendiğimiz bahçeli ev satılmış.
- B) Yeni evimize haftaya taşınacağız.
- C) Bu yıl ev fiyatları oldukça arttı.
- D) Komşumuzun evini su basmış.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yansıma" sözcük vardır?

- A) Çocuğun saçları sapsarıydı.
- B) Üst kattan tıkırtılar geliyordu.
- C) Bizim sınıf turnuvada elendi.
- D) Mutfaktan mis gibi kokular geliyordu.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

- A) Cevap verirken akla kararı seçtim.
- B) Acı haberi duyunca içim cız etti.
- C) Sınavdan önce notlarıma göz attım.
- D) Yere düşünce kolunu incitti.

14. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ikileme farklı bir yolla kurulmuştur?

- A) Öğretmenimiz tatlı tatlı güldü.
- B) Aramızda alacak verecek meselesi kalmasın.
- C) İşler iyi kötü idare ediliyordu.
- D) Marketle ev arası aşağı yukarı yüz adımdı.

15. Aşağıda verilen atasözlerinden hangisinin açıklaması yanlıştır?

- A) Ayağını yorganına göre uzat: Giderini mutlaka gelirine yudurmak.
- B) Bin bilsen de bir bilene danış: Bir insan bir şeyi ne kadar iyi bilirse bilsin, gene de onu kendisinden daha iyi bilen bulunabilir.
- C) Evdeki hesap çarşıya uymaz: Önceden tasarlanan bir iş umulduğu gibi sonuçlanmaz, düşünlüğü gibi olmaz.
- D) El elin eşiğini türkü çağırarak arar: Büyüklerin çatışmasından küçükler zarar görür.

16. Aşağıdaki ifadelerden hangisi bir özdeyiş değildir?

- A) Ne kadar bilersen bil, söylediklerin karşındakinin anlayabileceği kadardır. (Mevlana)
- B) Boş bir çuvalın ayakta durması zordur. (B. Franklin)
- C) Bakarsan bağ bakmazsan dağ olur.
- D) Rüyalari gerçekleştirmenin en iyi yolu uyanmaktır. (Paul Valery)

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?

- A) Kısa boylu olduğu için her zaman en önde oturuyordu.
- B) Basketbol oynarken kolu kırılmış.
- C) Öğretmenimiz ödevlerini yapmayanlara ağır konuştu.
- D) Babamın aldığı kitabı bir haftada bitirdim.

2. • 1. ve 3. kelimeler arasında eş anlamlılık ilişkisi vardır.
- 2. ve 3. kelimeler arasında zıt anlamlılık ilişkisi vardır.

Aşağıdakilerden hangisi bu bilgilere göre düzenlenmiştir?

	1.Kelime	2.Kelime	3.Kelime
A)	Al	Mor	Kırmızı
B)	Aşağı	Yukarı	İleri
C)	İlginç	Tuhaf	Korkunç
D)	Yaşlı	Genç	İhtiyar

3. "Çıkmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "süresi dolduğunda ayrılmak" anlamında kullanılmıştır?

- A) Yokuşu ağır adımlarla çıktı.
- B) Tedavi süresi bittiğinde hastaneden çıktı.
- C) Dolar dört liranın üstüne çıktı.
- D) Çöp kutusundan pis kokular çıkıyor.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Yaptığı birkaç yanlış hareketle hemen göze battı.
- B) Matematik dersinde açılar konusunu işledik.
- C) Hakem maçın bitiş düdüğünü çaldı.
- D) Ressamın son yaptığı tablo çok beğenildi.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "takmak" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Gazeteyi okumak için yakın gözlüğünü taktı.
- B) Düşünde geline altın takıldı.
- C) Dağılan saçlarını toplamak için toka taktı.
- D) Matematik öğretmeni taktığı için dersten kaldı.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansıma bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Sonbahar mevsimi gelince yapraklar döküldü.
- B) Arabamızı yıkayınca gıcır gıcır oldu.
- C) Arka sıradaki öğrenciler fısıldaşıyordu.
- D) Hemşire hastaları tek tek kontrol etti.

1.
Ünite

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut anlamlı bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Etrafı kaplayan sis sürücünün görüş alanını etkiliyordu.
- B) Cesaretini toplayarak patronuyla konuştu.
- C) Herkes akıl veriyor ama hiç kimse bir çözüm önermiyordu.
- D) Onu çok özlediğimden burnumda tütüyordu.

8. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi eş sesli (sesteş) değildir?

- A) İki çay söyle de muhabbet edelim.
- B) Daha bin kilometre yolumuz var.
- C) Yaz güneşi Akdeniz'de bir başka güzel.
- D) Furkan çok temiz kalpli bir çocuktü.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ötekilerden daha genel anlamlıdır?

- A) Ağacın dallarını çocuklar kırmış.
- B) İlbaharda yapraklar yemyeşil oldu.
- C) Evimizin bahçesine ektiğimiz çiçekler rengârenk görünüyordu.
- D) Her yıl nisan ayında lale festivali var.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

- A) Sabah sabah çok güzel kahvaltı hazırlamış.
- B) Sınavın bu hafta yapılacağını duyunca etekleri tutuştu.
- C) Patlıcan yemeğini görünce burun kıvırdı.
- D) Öğretmenin ezberlettiği tekerlemeyi dilinden düşürmedi.

11. Aşağıdaki ikilemeler oluşumlarına göre gruplandığında hangisi dışta kalır?

- A) Doğru dürüst
- B) Hısım akraba
- C) Mırın kırın
- D) Kılık kıyafet

12. "Söylemek" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sipariş etmek" anlamında kullanılmıştır?

- A) Ona bu konuyla ilgili her şeyi söyledim.
- B) Güzel sesiyle bize şarkı söyledi.
- C) Bu yoldan gidilmeyeceğini size söylemişim.
- D) Masaya iki tane pizza söyledim.

1. Ünite

Sözcükte Anlam

Ünite Sonu Değerlendirme Testi

5. Sınıf

TÜRKÇE

Ünite sonu performansınızı
değerlendirmek için “**İsemöğrenci**”
uygulamasından “**Üye girişi**” yaparak
optik formu okutunuz.

1. 1. Elini sert bir şekilde masaya vurdu.
2. Sinirlenince kapıya vurup çıktı.
3. Her sabah odamdan içeriye güneş vuruyor.
4. Avcılar ormanda ayı vurmuşlar.
- Yukarıdaki cümlelerde “vurmak” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?**
- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4

2. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen sözcüklerden hangisi mecaz anlamı değildir?
- A) Annemin yaptığı biber salçasını yiyince ağzım yandı.
B) Değirmende öğütülen buğdaylar un haline geliyor.
C) Parktaki bebek bana bakıp tatlı tatlı gülümsüyordu.
D) Dayımın geleceğini öğrenince havalara uçtum.

3. “Çözmek” sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde “Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak” anlamında kullanılmıştır?
- A) Gazetede ki bulmacayı bir çırpıda çözdü.
B) Matematik öğretmeninin verdiği problemleri çözdü.
C) Mısır çuvalının ağzındaki ipi çözdü.
D) Yol kenarındaki karlar güneşin çıkmasıyla çözüldü.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamı bir sözcük kullanılmamıştır?
- A) Futbolcu İsmail Köybaşı, taç atışlarını çok kötü kullanır.
B) Yarın okul olduğu için erkenden yattım.
C) Hemşire stetoskop ile kalp atışlarını dinledi.
D) Zamirler, isimlerin yerine gelen sözcüklerdir.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükler eş sesli değildir?
- A) Arkadaşımın yaş gününde bol bol yaş pasta yedim.
B) Bana gülümseyerek elindeki gülü uzattı.
C) Her yaz ayında kitap yazarım.
D) Kar yağdığı için oto tamirciler çok kâr etti.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut anlamıdır?
- A) Günlerce hastanede iyileşmesini beklediler.
B) Kulaklığını takmış öylece yürüyor.
C) Elimden geldiğince yardımsever olurum.
D) Bugün dişlerim çok sızlıyor.

1.
Ünite

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansıma bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Dedemin horultusundan bütün gece uyuyamadık.
- B) Ormanda yürürken bir çatırtı duydum.
- C) Mercimek çorbası fokur fokur kaynıyordu.
- D) Kardeşim ağaçtaki kirazları topladı.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “**ikileme**” farklı bir şekilde oluşturulmuştur?

- A) Film izlerken abur cubur yemeyi seviyorum.
- B) Sorduğu sorular kafamı karman çorman etti.
- C) İvır zıvır ne bulduysa hepsini toplamış.
- D) Tedaviden sonra ağrısı sızısı kalmadı.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı çizili söz grubu deyim değildir?

- A) Kurstaki çocuk her şeye burnunu sokuyordu.
- B) Yaşadığı acı olaylar onun burnunu sürtmüştü.
- C) Yıllardır görmediği torunu burnunda tütüyordu.
- D) İlk defa sürdüğü bisikletten düşünce burnu kırıldı.

10. Aşağıdakilerden hangisinde deyim, açıklama-sıyla kullanılmıştır?

- A) Bodrum'un eşsiz deniz manzarası dillere destandır.
- B) Arkadaşlarının söylediği bütün kötü sözlerle katlanıyor, hepsini sineye çekiyordu.
- C) Söylediğin kırıncı sözler hepimizi derinden etkilemişti.
- D) Dilinin altındaki baklayı çıkarınca rahat nefes aldık.

11. I. Körle yatan şaşı kalkar.

II. Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

III. Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz.

IV. Üzüm üzüme baka baka kararır.

Yukarıdaki atasözlerinden hangileri “her zaman bir arada bulunan, arkadaşlık eden kimseler birbirlerine huy aşılar.” anlamında kullanılmıştır?

- A) I ve II
- B) II ve IV
- C) I ve III
- D) I ve IV

12. Ali'nin heyecanla beklediği gün gelmişti. Gözleri sınav sonuçları okunurken fal taşı gibi açılmıştı. Nihayet işler umduğu gibi gitmişti.

Bu metinde altı çizili ifadenin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir işi özenli yapmak
- B) Beklediği sonucu almak
- C) Bir şeye hayret ve dikkatle bakmak
- D) Bir şeyi sabırsızlıkla beklemek

1.
Ünite

13. 1. Elini doktorun omzuna koydu.
2. Polisler kimseyi içeri koymuyorlar.
3. Elini başına koyup bir süre düşündü.
4. Ahmet de giderse yerine kimi koyacağız.

Yukarıdaki cümlelerde "koymak" sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

14. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen sözcüklerden hangisi gerçek anlamlıdır?

- A) Yemeğin ağır kokusu odaya sinmişti.
B) Yaşadıklarından dolayı içine kapandı.
C) Bu dertler beni yiyip bitirecek.
D) Otobüste ilkokul arkadaşımı gördüm.

15. "Yazmak" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde "ince bir şekilde açmak" anlamında kullanılmıştır?

- A) Kaderim böyle yazılmış diyerek boyun büktü.
B) Kardeşimi mahallemizdeki okula yazdırdık.
C) Hemen eve koşup yaşadıklarını günlüğüne yazdı.
D) Annem komşuları toplayıp mantı için hamur yazdı.

16. I. Bizimle arada bir görüşüyordu.
II. Otobüste durmadan su isteyip durdu.
III. Buralara hiçbir zaman kar yağmaz.
IV. Bana sürekli bir şeyler soruyordu.

Numaralandırılmış cümlelerden hangisinde altı çizili sözcükler eş anlamlı olarak kullanılmıştır?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve IV D) III ve IV

17. Artık ormanın sık ağaçları seyrekleşmiş, küçük bir düzlüğe çıkmıştı. Birden yerde parlak bir şey gördü. Bu da neydi böyle? Parlak şeye baktığında çok şaşırdı.

Bu parçadaki numaralandırılmış sözcüklerden hangisi somut anlamı değildir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel anlamdan genel anlama doğru bir akış vardır?

- A) Canlı türlerinden bitkileri inceleyeceğim.
B) Sinema en sevdiğim sanat dalıdır.
C) En sevdiğim hayvan penguendir.
D) Akdeniz Bölgesi'nin en güzel şehri Adana'dır.

1.
Ünite

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansıma bir sözcük kullanılmıştır?

- A) İşe girmek için THY'ye dilekçe vermiş.
- B) Şairin "Vatan ve Bayrak" adlı şiirini coşkuyla okudum.
- C) Üst katta bir gümbürtü duyuldu.
- D) Sergideki tablolarıyla herkesi büyüledi.

20. Aşağıdaki seçeneklerde bulunan ikilemelerden hangisi cümleye "yaklaşık" anlamı katmıştır?

- A) İlk albümüyle şan şöhreti yakalamıştı.
- B) Tahtaya her kalktığında hızlı hızlı konuşuyordu.
- C) Doktor, aşağı yukarı on yıldır o hastanede çalışıyordu.
- D) Birinci sınıflar bu sene vızır vızır çalışıyor.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim kullanılmıştır?

- A) Erken geleceğinizden haberim yoktu.
- B) Ağır olan kolileri hep birlikte taşıdık.
- C) Babası artık aklını başına almasını söyledi.
- D) Hepimizin az çok bir fikri vardı.

22. Aşağıdakilerden hangisinde deyim, açıklama-sıyla kullanılmamıştır?

- A) Olayları duyduğu anda eli ayağı buz kesildi.
- B) Sürekli o çocuktan bahsediyor, dilinden düşürmüyordu.
- C) Sinemadan sonra çok acıkmıştım, âdeta karım zil çalıyordu.
- D) Yaptığı işlerle zaman öldürüp vaktini geçiriyordu.

23. "İnsanın kendi sıkıntı ve sorunlarına başkaları gereken önemi vermez, gerektiği kadar ilgilenmez."

Bu sözü ifade eden atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.
- B) El elin eşeğini türkü çağırarak arar.
- C) Ne ekersen onu biçersin.
- D) Evdeki hesap çarşıya uymaz.

24. Okulda huzur ve düzen olması için kimsenin kafasına estiği gibi bir iş yapmaması gerekir. Herkes canının istediği davranışı sergilerse düzen olmaz, düzen olmayınca da huzur olmaz.

Bu metinde altı çizili ifadenin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir işi doğru zamanda yapmak
- B) Hiçbir işe karışmamak
- C) Söylenen kurallara uymak
- D) Sadece kendi düşünce ve isteklerine göre hareket etmek

1.
Ünite

25. ● Arkasına bakmadan kaçmaya başladı.
● Denizin tuzlu suyu kulağına kaçmıştı.
● Onu gören herkesin neşesi kaçtı.
● Yeni aldığım tişörtümün makinede rengi kaçtı.

Yukarıdaki cümlelerde “kaçmak” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

26. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen sözcüklerden hangisi gerçek anlamı değildir?

- A) Doktor temiz bir eldiven takıp ameliyata başladı.
B) Ayşe'nin anlattığı fıkralara çok güldük.
C) Zamanının çoğunu bilgisayar oyunlarına harcıyor.
D) Dizi çok heyecanlı bir şekilde bitti.

27. “Kaçmak” sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde “benzemek, andırmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Bu evin rengi maviye kaçıyor.
B) Yeni aldığım çorabım kaçtı.
C) Havuza girince kulağıma su kaçtı.
D) Misafirler gelince annem hiçbir zahmetten kaçmadı.

28. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Olur olmaz zamanlarda karşıma çıkıyordu.
B) Doğal ürünlerin yerini yapay ürünler aldı.
C) Güzel ve sevimli bir kız çocuğuydu.
D) Usta yazarlar kendini sürekli yeniler.

29. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer alan altı çizili sözcüğün eş seslisi vardır?

- A) Su akar yolunu bulur.
B) Bir dil bir insan, iki dil iki insan.
C) Gülme komşuna, gelir başına.
D) Bal tutan parmağını yalar.

30. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somut anlamlı bir sözcük soyut anlama gelecek bir şekilde kullanılmıştır?

- A) Onun soğuk davranışları beni kendinden uzaklaştırdı.
B) Üniversiteden bir arkadaşını yolda gördü.
C) Kısa saçları çok yakışmıştı.
D) Sınavı kazandığını herkese söyledi.

1.
Ünite

31. Aşağıdakilerden hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Duygularını belli etmeyen bir insandı.
- B) Caddeden geçen arabanın lastiği patladı.
- C) Düğünde giydiği kıyafet ışıltı ışıltı parlıyordu.
- D) İri bir taşı yerden alıp ağaca attı.

32. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “pekiştirilmiş sözcük” farklı yolla oluşturulmuştur?

- A) Simsiyah saçları omzuna dökülüyordu.
- B) Uzak mı uzak bir yolculuğa çıktık.
- C) Soğuktan elleri mosmor kesilmişti.
- D) Evimize güpegündüz hırsız girdi.

33. Aşağıdakilerin hangisinde deyim, cümlelerin anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Bu vazife bana çok ağır geliyor.
- B) Çok yorulmamıza rağmen bir arpa boyu yol gitmişiz.
- C) Hastalıktan kurtulduğu için karalar bağlamıştı.
- D) Girdiği tartışmalarda bazen ölçüyü kaçıırıyordu.

34.

Tülden hafif olurum böyle sabahlar.
Karşı damda bir güneş parçası,
İçimde kuş civıltıları, şarkılar...
Bağıra çağıra düşerim yollara,
Döner, döner durur başım havalarda

Bu dizelerde altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yansıma sözcük kullanılmıştır.
- B) Terim anlam sözcük kullanılmıştır.
- C) Eş sesli sözcük vardır.
- D) İkileme kullanılmıştır.

35.

- I. Alttan almak: Sert konuşan bir kimseye yumuşak bir dil kullanmak.
- II. Kabak tadı vermek: İki veya birkaç kişi bir kenara çekilip konuşmak.
- III. Tereciye tere satmak: Birine çok iyi bildiği bir şeyi öğretmeye kalkmak.
- IV. Yuvasını bozmak: Aile düzenini dağıtmak

Numaralandırılmış deyimlerden hangisi karşısında verilen anlama uygun değildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

1.
Ünite

36. • Akıl akıldan üstündür.
• Ayağını yorganına göre uzat.
• Zenginin malı züğürdün çenesini yorar.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki atasözleri-
nin açıklamalarından birisi değildir?

- A) Azar azar olagelen şeyler birikerek önemli bir
niceliğe ulaşacağı için küçümsenmemelidir.
B) Giderini mutlaka gelirine uydurmalısın.
C) Bir kimsenin aklına gelmeyen bir çare, başka
birinin aklına gelebilir.
D) Birinin zenginliğinden çok söz etmenin gerek-
sizliğini, yersizliğini belirtmek.

37. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen
sözcüklerden hangisi mecaz anlamlıdır?

- A) İçeriye uzun boylu bir adam girdi.
B) Anahtarı çevirince kilit açıldı.
C) Arkadaşının söylediği sözler çok kırılmış.
D) Fırtına ağacın dallarını kırdı.

38. “Dökmek” sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde “bol
bol vermek, ödemek” anlamında kullanılmıştır?

- A) Son Türkçe sınavında sınıfın yarısı döküldü.
B) Satılmayan hamsileri denize döktüler.
C) Projeyi almak için para döktüler.
D) Ona ne kadar dil döksen de boşuna.

39. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı
bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Duydum ki çok hastaymışsın.
B) Bazen böyle tatsızlıklar olabilir.
C) Bugünkü konumuz çemberde alan idi.
D) Mutfaktan peçete getirebilir misin?

40.

Yere düştüğünde kar
Ne yaz kalır ne bahar.
Bembeyaz olur evler bacalar.
Hatırlarda kalır ılık geceler.

Yukarıdaki dördlükte aşağıdaki kelimelerden
hangisinin eş anlamlısı yoktur?

- A) Gündüz
B) Anı
C) Hane
D) Ak

41. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili söz-
cük somut anlamlıdır?

- A) Çocukça davranışları herkesin sabrını taşırdı.
B) Yazın karpuz yemeyi özledim.
C) Kızının başarılarıyla gurur duyuyordu.
D) Hiçbir öğrenci ödevini aksatmamış.

Barış Manço

TÜRKÇE

2. ÜNİTE

CÜMLEDE ANLAM

5.
Sınıf

KAZANIMLAR

- T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.
- T.5.3.26. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.
- T.5.3.31. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

CÜMLEDE ANLAM

Öznel Cümleler

Nesnel Cümleler

Benzetme Cümleleri

Karşılaştırma Cümleleri

Abartma Cümleleri

Gerçek-Hayal Cümleleri

Duygu Cümleleri

Sebeup-Sonuç Cümleleri

Amaç-Sonuç Cümleleri

Koşul-Sonuç Cümleleri

ÖZNEL YARGILI CÜMLELER

Kişiden kişiye değişen, anlatıcının kişisel duygu ve düşüncelerini belirttiği cümlelerdir.

NESNEL YARGILI CÜMLELER

Kişiden kişiye değişmeyen, genel geçerliliği olan, kanıtlanabilirlik özelliği olan tarafsız cümlelerdir.

NEDEN-SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylemin hangi gerekçeyle veya nedenle yapıldığını bildiren cümlelerdir.

AMAÇ - SONUÇ CÜMLELERİ

Bir işin veya eylemin gerçekleştirilme amacıyla birlikte verildiği yargıları bildiren cümlelerdir.

KOŞUL (ŞART) CÜMLELERİ

Bir olay ya da durumun gerçekleşmesini başka bir olay ya da duruma bağlayan cümlelerdir.

KARŞILAŞTIRMA CÜMLELERİ

Birden fazla varlığın, durumun veya olayın benzerliklerini ya da farklılıklarını anlatan cümlelerdir.

ELEŞTİRİ CÜMLELERİ

Bir olaya, duruma veya kişiye olumlu ya da olumsuz görüş bildiren cümlelerdir.

TANIM CÜMLELERİ

Bir kavramın ne olduğunu belirten ifadelerdir. "Bu nedir?" sorusuna cevap verir.

TAHMİN CÜMLELERİ

Akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi önceden kestirmeye denir.

OLASILIK(İHTİMAL) CÜMLELERİ

Bir olayın veya durumun gerçekleşip gerçekleşmediği kesin olmayan yargılara denir.

ÖN YARGI CÜMLELERİ

Bir olay veya durum hakkında önceden olumlu ya da olumsuz bir yargıda bulunmak.

ÖNERİ CÜMLELERİ

Bir durumla alakalı olarak tavsiye bildiren cümlelerdir.

SİTEM CÜMLELERİ

Bir kimsenin yaptığı hareketten duyulan üzüntünün dile getirildiği cümlelerdir.

YAKINMA CÜMLELERİ

Olumsuz bir durumdan üzüntü duymaya, bu durumdan şikâyetçi olmaya denir.

ÜSLUP VE İÇERİK İLE İLGİLİ CÜMLELER

Bir sanatçının kendine özgü anlatım biçimine "üslup" denir. Bir sanat yapısının ne anlattığını, ne ile ilgili olduğunu anlatan ifadeler "içerik" denir.

CÜMLE OLUŞTURMA

Karışık olarak verilen sözcüklerin anlamlı ve kurallı cümleler oluşturmaya denir.

DOĞRUDAN - DOLAYLI ANLATIM CÜMLELERİ

Kişilerin herhangi bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini içeren ifadeleri olduğu gibi aktaran cümlelere "doğrudan anlatım"; biçimsel bir değişikliğe uğrayarak aktaran cümlelere "dolaylı anlatım" denir.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki cümlelerin öznel mi nesnel mi olduğunu uygun yerlere koyacağınız **X** işareti ile belirtin.

Cümleler	ÖZNEL	NESNEL
Tarihi kalıntılar insanı o eski günlerin havasına sokuyor.		
Uçağımız, iki hafta sonra saat ikide kalkacak.		
Bu roman bir dağ köyünde yaşayan insanları konu ediyor.		
Bu eserde kahramanlarla çevre arasında son derece güzel bir uyum var.		
İstanbul'un nüfusu her geçen gün artıyor.		
Yol kenarında gördüğümüz o muhteşem manzara hepimizi büyülemişti.		
Çağan Irmak'ın çektiği "Babam ve Oğlum" filmini bence herkes izlemelidir.		
Eser iki bölümden oluşuyor, birinci bölümde yazarın yaşamı, ikinci bölümde eserleri tanıtılıyor.		

ETKİNLİK 2

Aşağıda karışık olarak verilen sözcüklerle anlamlı ve kurallı cümleler oluşturarak yazın.

1. hayallerine – en – seni – şey – cesaretindir – önemli – ulaştıracak

→ .....

2. dostluğudur – hilesi – büyük – en – düşmanın

→ .....

3. geç – hayat – kalanları – affetmez – hiç

→ .....

4. barış – en – iyidir – kötü – savaştan – daha – en – haklı

→ .....

5. tatlı – acı – değil – söyleyen – söyleyebilendir – acıyı – dost

→ .....

6. gibi – görün – ya – ya – olduğun – görüldüğün – gibi – ol

→ .....

7. olamaz – hiçbir – kadar – değerli – dostluk – şey – yaşamda

→ .....

2. Ünite

Cümlede Anlam

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki cümlelerde hâkim olan duyguları karşlarına yazın.

1 Yemeğe hangisinden başlasam bilemiyorum.

Beğenme

A

2 Annemin yaptığı o güzel yemekler burnumda tütüyor.

Endişe

B

3 Minik serçeyi yolun kenarında yataarken görünce kahroldum.

Üzülme

C

4 Her akşam televizyon izlemekten çok sıkıldım, yeter artık.

Sevinç

D

5 Bir saat önce eve gelmeliydi, başına bir şey gelmiş olmasın.

Kararsızlık

E

6 Keşke odamı toptasaydım da bu kadar azarı işitmeseydim.

Özlem

F

7 Gördüğüm en güzel doğa manzarası budur.

Beğenme

G

8 Tatilin bir hafta daha uzadığını öğrenince havalara uçtuk.

Pişmanlık

H

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki cümleleri anlam ilişkisi yönünden değerlendirerek uygun ifadeleri **X** işareti ile belirtin.

Cümleler	NEDEN-SONUÇ	AMAÇ-SONUÇ	KOŞUL-SONUÇ
Bu kitabı, pahalı bulduğumdan almadım.			
Zamanım olursa size yardımcı olabilirim.			
Bu olayı senden dinlediğim için doğru olduğuna inandım.			
Bu görevi sizlere faydalı olayım diye kabul ettim.			
Biraz daha para kazanayım diye bu işe girdim.			
Bana bir saat içinde geri dönmek üzere izin verdi.			
Resimde güzelliğe ulaşmak için ayrıntılara önem veriyorum.			
Bu kasabaya dinlenmek için geleceğim.			
Tatile gitmek istiyorsan derslerini düzenli çalışmalısın.			